

Verkenningverslag- en advies aan de gemeenteraad van Oisterwijk voor het vormen van een nieuwe coalitie voor de periode 2026–2030

Datum 6 april 2026
Aan De gemeenteraad van de gemeente Oisterwijk
Van Ed Mathijssen (informatuur)

Inleiding

De lijsttrekker van Partij Gemeente Belangen (PGB), Dion Dankers, heeft mij benaderd om als onafhankelijke informatuur, van buiten de gemeente, aan het werk te gaan. Dit in het licht van de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 waarbij PGB als de partij met de meeste stemmen het voortouw mocht nemen.

Opdracht

Aan mij is als informatuur de opdracht gegeven te onderzoeken hoe een nieuwe coalitie in de gemeente Oisterwijk gevormd kan worden voor de raadsperiode 2026-2030. Gevraagd is om daarbij te bespreken of dit zou kunnen vanuit een raadsbreed programma of dat een coalitie de voorkeur krijgt als samenwerkingsvorm.

Gesprekken

De gesprekken met alle verkozen partijen hebben plaatsgevonden in twee rondes op 20, 23, 24, 25, 27 en 31 maart en op 2 april 2026. Aanwezig waren vertegenwoordiger(s) van de politieke partijen. In de gesprekken zijn de volgende vragen als gespreksleidraad aan de orde gekomen:

- Duiding van de verkiezingsuitslag
- Belangrijke inhoudelijke prioriteiten
- Rode lijnen en onderhandelingsruimte
- Bestuurscultuur en de manier van samenwerken
- Visie op coalitievorming: smal of breed
- Eerste gedachten over college/wethouders

Duiding verkiezingsuitslag

Over het algemeen is men tevreden over de opkomst. Deze is hoger dan in 2020 en 2018. Bestaande partijen hebben daardoor meer stemmen gekregen dan vier jaar geleden. Daarover is tevredenheid bij de bestaande partijen. Door de hogere kiesdrempel is dit niet terug te zien in de zetelverdeling. Partijen zijn in zetelverdeling gelijk gebleven (PRO) of hebben een zetel minder (PGB, CDA, AB en VVD). D66 heeft een zetel gewonnen. Winst is er ook voor de twee partijen die nieuw de gemeenteraad in komen: WIJ! en Forum voor Democratie. Vooral WIJ! ziet de uitslag als een wens voor een nieuwe koers in de gemeente.

Inhoudelijke prioriteiten

Er is sprake van brede inhoudelijke overeenstemming over de hoofdthema's zoals woningbouw, stabiliteit van de gemeentelijke financiën, een goed functionerend sociaal domein en het belang van de eigen identiteit van de dorpskernen. Partijen vragen speciale aandacht voor de verkeerssituatie in Moergestel, realisatie van Den Domp in Haaren en het maken van een goede afweging tussen langzaam en sneller verkeer. Verder wordt onder andere genoemd: een goed communicerende gemeente (PRO), bestuurlijke vernieuwing (WIJ!), economie (VVD), sociale cohesie (CDA), de zelfstandigheid van de gemeente (AB), klimaatadaptatie (D66), bereikbaarheid van het centrum (FvD) en inwonersparticipatie (PGB).

De belangrijke inhoudelijke spanningspunten tussen partijen zijn beperkt. Anders wordt bijvoorbeeld gedacht over hoe om te gaan met het percentage sociale woningbouw per plan (PRO) of over de gehele planvorming (PGB), de prioriteit voor langzaam verkeer en duurzaamheid (FvD en WIJ!) en het al (PRO) dan niet (VVD) toewerken naar ondersteuningsregelingen voor inwoners tot 130% van het bijstandsniveau.

Rode lijnen en onderhandelingsruimte

Uit de gesprekken blijkt dat de meeste partijen slechts een beperkt aantal echte rode lijnen kennen. Het willen inzetten op samenwerken met alle partijen, op basis van goede ideeën wordt juist veelvuldig genoemd. Hierbij wordt vaak gerefereerd aan de wisselende meerderheden uit de vorige raadsperiode die als positief werden ervaren.

PGB benadrukt wel dat sociale woningbouwpercentages over de hele planvorming bepaald moeten worden in plaats van per plan en dat het project Den Domp gerealiseerd moet worden. PRO hanteert inhoudelijk weinig harde breekpunten, maar stelt voorop dat beleid in het sociaal domein en voldoende sociale woningbouw serieus moeten worden geborgd. VVD geeft aan ook geen specifieke breekpunten te hebben, maar benadrukt financiële stabiliteit. Partijen als FvD en WIJ! hanteren duidelijke rode lijnen tegen o.a. uitbreiding van het AZC, het realiseren van een autoluwe Lind of het plaatsen van windmolens. Over de hele breedte is echter bij alle partijen veel onderhandelingsruimte, waarbij partijen vooral inzetten op brede samenwerking.

Bestuurscultuur

Over het algemeen is de afgelopen vier jaren de sfeer en samenwerking in de gemeenteraad goed geweest. Er is daarom brede consensus over collegiaal bestuur en samenwerking op basis van vertrouwen. Partijen geven aan dat het belangrijk is te werken vanuit de relatie en te discussiëren op de inhoud waarbij wisselende meerderheden prima kunnen werken. Er is geen draagvlak voor een raadsbreed programma. WIJ! is hier wel een groot voorstander van. De meerderheid van partijen zegt hierover dat een raadsbreed programma alleen effectief is als iedereen mee wil doen. Dat is niet het geval.

Over het algemeen wordt de voorkeur geuit voor een bestuursakkoord op hoofdlijnen, zodat er voldoende flexibiliteit blijft bestaan om op ontwikkelingen in te spelen maar ook om de gemeenteraad ruimte te geven gedurende de bestuursperiode onderwerpen te agenderen. Dit verbetert de dynamiek tussen coalitie en oppositie en heeft daarom de voorkeur boven een 'dichtgetimmerd' bestuursakkoord. Het belang van dualisme wordt in deze context ook genoemd. Ook is opgemerkt dat het belangrijk is dat partijen elkaar de hand reiken. Het openstaan voor goede ideeën is belangrijk.

Visie op coalitievorming en wethouders

Er is met name draagvlak voor een coalitie die bestaat uit drie partijen, zelfs als dit een krappe meerderheid geeft in de gemeenteraad. Drie partijen en drie wethouders in het college worden als voldoende gezien om de gemeente goed te besturen. Dit zorgt voor een ruime oppositie wat als waardevol wordt gezien voor een gezond democratisch bestuur. Daarnaast wordt het belang benadrukt van de kwaliteit en bestuurlijke ervaring van wethouders en van een duale houding richting de gemeenteraad. Een vierde partij in een coalitie kán zorgen voor een breder draagvlak maar dit roept dan direct de discussie op hoe je om moet gaan met het aantal FTE aan wethouders. Partijen sluiten elkaar niet op voorhand uit voor de coalitievorming. Genuanceerd wordt gekeken naar WIJ! en Forum voor Democratie.

Conclusie en advies

Op basis van de gevoerde gesprekken en gehanteerde gespreksleidraad komt een samenwerking tussen de huidige coalitiepartijen PGB, VVD en D66 naar voren als de meest logische en kansrijke basis voor een nieuw gemeentebestuur. Deze combinatie borgt gelijkwaardigheid van partijen binnen het college, inhoudelijk is er veel programmatische overlap en zijn er geen breekpunten. Een voordeel is ook de continuïteit van bestuur. De wethouders van PGB en VVD hebben de ambitie om door te gaan, D66 zal ook voor deze periode een wethouder van buiten aandragen. Een andere coalitie van drie partijen geeft een moeilijker te overbruggen verschil van inhoudelijke speerpunten en betekent een college met meerdere wethouders van buiten de gemeente. Het is verstandig om zo spoedig mogelijk een formateur aan te stellen met de opdracht om een coalitie tussen PGB, VVD en D66 verder uit te werken in een bestuursakkoord op hoofdlijnen, gericht op gelijkwaardigheid binnen het college, duurzame samenwerking en effectief bestuur gedurende de komende bestuursperiode. Gezien de brede inhoudelijke overeenstemming over de hoofdthema's bij alle partijen in de gemeenteraad ligt het voor de hand dat de samenwerking actief wordt gezocht met alle partijen in de komende bestuursperiode.

Een woord van dank aan iedereen die heeft meegewerkt aan dit informatieproces. We hebben met elkaar in een open en constructieve sfeer gesproken over deze bestuursperiode en over de wijze van coalitievorming. Ik heb gemerkt hoezeer u er wilt zijn voor de inwoners die in uw mooie gemeente wonen en werken.

Ed Mathijssen
6 april 2026